

arra várjon, hogy egyszer majd kap egy kiküldetést.

Nem tartozik szorosan ide, de az a véleményem, hogy sajnos ma nincs Cholnoky Jenőnk. Vannak kiváló tudósaink, de nagyon kevesen olyanok, akik a tudásukat közérthető formában továbbadnák. Az általam egyébként nagyon tisztelt tudósok között alig akad néhány, aki időt szakít az ismeretterjesztésre. Így ezt a szerepet nálunk főleg a sajtó munkatársai veszik át, nem mindig a legnagyobb szakértelemmel. Pedig a szakzerű ismeretterjesztés a kutatók, oktatók feladata volna elsősorban.

— Bár tudom, hogy a személyét érintő kérdésekre nem szívesen válaszol, mégis kérem, mondja el, mi váltotta ki azt az elhatározást, hogy hivatásos utazó lesz, s erre teszi fel az életét.

— Tény, hogy az átlagnál nagyobb bennem az utazási vágy. Világot látni mindenki szeret, de talán én szívósabban csináltam. Van persze szakmai oka is. A geográfian belül a karsztokkal kezdtem el foglalkozni, s ennek a kutatási ágazatnak olyan területére tévedtem, ami elképzelhetetlen volt utazás nélkül. A trópusi karsztok pusztulási folyamata érdekelt, s bizonyos vizsgálatokat, megfigyeléseket csak a helyszínen lehetett elvégezni. Így első útjaim a trópusokra vezettek. Az ötvenes évek végétől mostanáig összesen nyolc évet töltöttem rövidebb-hosszabb részletekben külföldön. Jártam vagy százhusz országban, s hogy hány százszor léptem át különböző országhatárokat, nem is tudom.

— Nem tudom megállni, hogy meg ne kérdezzem, melyik útjára emlékszik a legszívesebben?

— Nagyon szeretem a növény- és állatvilágot. Ebből a szempontból talán a Föld legcsodálatosabb helye a Galápagos-szigetek. Ha emberekről kérdez, a szívem leginkább a pápuákhoz húz vissza Új-Guineába. Róluk ugyan azt terjedt el, hogy emberevők, de nekem a maguk egyszerűségében is nagyon rokonszenvesek voltak. Talán a legsikeresebb könyveimet is ezekről a helyekről írtam.

— Hová készül legközelebb?

— Ezt még én sem tudom. Egy ilyen út hosszú szervezést igényel. Az említett helyekre újból szívesen visszamennék, de leginkább talán Óceánia érdekel, a Szamoa-szigetek.

— Végezetül: saját maga szerint mije Ön ennek a múzeumnak?

— Kötelességet teljesítettem, amire lehetőségem nyílt, s amit mások nem csináltak meg. Nekem módom volt rá, hogy megpróbáljam tető alá hozni ezt a gyűjteményt. Most már van tető a fejünk felett. A továbbiakat átadom a fiatalabb munkatársaknak. Én továbbra is patronálom az ügyet, de nem leszek itt igazgató vagy valami hasonló. Nagyon sok feldolgozásra váró anyagom van, s a következő hónapokban, években arra akarom koncentrálni az időmet és erőmet, hogy ami tapasztalatot gyűjtöttem, átadjam.

Az interjút készítette:
NÉMETH GÉZA

NEM NÁLUNK TÖRTÉNT

— Uraim, dacolva a hűséggel, lázzal és örülettel, nemcsak megtaláltam, hanem el is hoztam a Nílus-medencét.

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Lapjuk 1983/4. számában megemlékeztek Xantus Jánosról, a közelmúltban Kolozsvárott elhunyt kiváló biológusról. Kérem, ne vegyék rossz néven, de él bennem a gyanú, hogy volt tudós professzorai egyikének nevét „elírták”. Az Emil Racovitá néven idézett tanárának neve helyesen Emil Racovitá.

Maga Xantus János Világjáró bakkancsok című könyvében úgy emlékezik meg róla, mint az egyik legnagyobb román biológusról, aki a barlangok élővilágával foglalkozó tudományágat, a biospeleológiát megalapította. Xantus szerint ennek a diszciplínának az a cikkgyűjtemény képezi az alapját, mely 1907-ben indult meg Emil Racovitá vezetésével az Archives de Zoologie Expérimentale et Générale című folyóiratban. Az első idevágó dolgozat is Racovitá tollából származott, Essais sur les problèmes biospéologiques — címmel.

Racovitá 1904-ben a Baleara-szigeteken kezdett a barlangi életter tanulmányozásába, és ettől kezdve hosszú időre eljegyezte magát a barlangkutatással. Számos kiváló szakemberrel együtt harminc éven át fáradhatatlanul kutatott Európa, Észak-Amerika és Afrika több mint ezer föld alatti üregének viszonyait és az ott előforduló életformák jellegzetességeit. Kutatásai meggyőzték arról, hogy a troglóbionta szervezetek úgy az általános biológia, mint az evolúció elmélete szempontjából rendkívüli jelentőségűek.

Kiváló munkatársával, Jeannel professzorral rámutattak arra, hogy a valódi barlanglakó állatok, úgynevezett menedékfaunát alkotnak. A szélsőséges éghajlati viszonyokat nehezen elviselő fajok, a barlangi életter egyenletes hőmérsékletű és nedvességű feltételei közepette túlélték kortásaikat. A föld alatti üregek tehát a maradványfajok valóságos tárháza, múzeuma.

Emil Racovitá nevét az is ismertté teszi, hogy 1887–1899 közötti esztendőben, több mint két évig tartó délsarki expedícióban vett részt a Belgica nevű hajóval.

Útja során tanulmányozta a tengeri állatok és a sarkvidéki madarak életét. Rendkívül értékesnek tartják a pingvinekre és a bálnákra vonatkozó megfigyeléseit.

Számos tudományos könyvet és cikket írt, terjesztette és gazdagította a darwini fejlődélméletet. Igen aktív közéleti tevékenységet fejtett ki, tagja és egy ideig elnöke volt a Román Akadémiának.

Ő hozta létre a Kolozsvárott ma is meglevő, európai hírű speleológiai intézetet, amely a világon az első ilyen intézmény volt.

Értékes tudományos, pedagógusi és közéleti tevékenysége folytán méltán tartják az egyik legnagyobb román biológusnak.

Szatmárnémeti, 1983. V. 10.

Tisztelettel:
TEREBESI SÁNDOR
tanár
Satu-Mare
ROMÁNIA